Amb el suport de

Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament

ACC1Ó

Àgora Nord-Sud

Bones Pràctiques de la Cooperació Catalana

www.avalua.cat

Avalua
anàlisi i desenvolupament

Avaluació final del "Programa Alianzas para el desarrollo de Bolívar" (Equador)

Rocafort, 242 bis, 3r pis, 08029 - Barcelona Tel 93 322 17 36 avalua@avalua.cat

COL·LECCIÓ BONES PRÀCTIQUES 8

Cooperació concertada

Què és AVALUA?

AVALUA és un servei d'assessorament i consultoria externa independent de cooperació internacional que impulsa processos de reflexió dels actors de la cooperació descentralitzada, tant institucionals com no governamentals, i també de les poblacions dels països del Sud, per tal de millorar-ne la qualitat.

AVALUA sorgeix de la necessitat d'impulsar processos d'avaluació i sistematització de la cooperació descentralitzada i de treballar per la seva transparència i qualitat. Un equip de professionals amb llarga experiència en el món de la cooperació volem posar els nostres coneixements, teòrics i pràctics, al servei de l'assessorament i la consultoria externa independent.

La col·lecció Bones Pràctiques

Bones Pràctiques és una col·lecció d'AVALUA, anàlisi i desenvolupament que compta amb el suport de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament. S'hi publica la síntesi de les principals actuacions dutes a terme en els diferents projectes que AVALUA ha analitzat i avaluat de forma positiva, exposant els elements clau pels quals considerem que són una bona pràctica i el motiu pel qual la seva aportació es considera rellevant o innovadora. El nostre objectiu és que la col·lecció esdevingui un instrument de reflexió i anàlisi crítica que ajudi a avançar, i contribueixi a millorar la qualitat de la cooperació catalana en el seu conjunt.

Anteriors volums de la col·lecció:

1. *Construcció d'un pou per a l'abastiment d'aigua a Bouanzé, Mauritània*
2. *Desenvolupament econòmic i social a les comunitats camperoles, afroequatorianes i indígenes de la província de Sucumbíos, Equador*
3. *Programa UALE de prevenció de la SIDA a Escuintla, Guatemala*
4. *Plataforma Sindical Común Centroamericana (Nicaragua, Guatemala, Costa Rica, Hondures, Panamà i El Salvador)*
5. *Agermanament San Miguelito (Nicaragua) i Sant Boi de Llobregat (Catalunya)*
6. *Actuacions endegades per la Taula Catalana per la Pau i els Drets Humans a Colòmbia*
7. *Digitalització de l'Arxiu del Bisbe Pere Casaldàliga en la Diòcesi de São Felix d'Araguaia (Brasil)*

Primera edició: Maig 2011
© Dels textos: AVALUA, anàlisi i desenvolupament
© De les fotos: Programa Alianzas para el desarrollo de Bolívar (PAB)

Impressió: Maes. Barcelona
Dipòsit legal:
Imprès a Catalunya - Printed in Catalonia

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, és permesa però caldrà comptar amb l'autorització dels propietaris del copyright, i sempre haurà de citar-ne la font.

Introducció

El Programa Aliances per Bolívar és una molt bona experiència del que ha de ser la cooperació concertada on, des d'una visió innovadora, es sigui capaç d'impulsar processos més integrals i transformadors, orientats a modificar les causes estructurals de la pobresa i augmentar els impactes.

El PAB és una molt bona experiència de cooperació concertada impulsada per la cooperació catalana i suposa un model d'intervenció amb sòlides metodologies d'implementació que ha conformat marcs estables de concertació d'actors tant a Equador com a Catalunya en una innovadora arquitectura institucional molt més cooperativa. La crisi econòmica que viu el planeta ens ha de portar a implementar més obertament polítiques públiques de concertació territorial i d'actors per tal que les iniciatives de cooperació puguin complir amb els Acords de París orientats a millorar l'eficàcia de l'ajuda.

Podem dir que el PAB està contribuint positivament a assolir polítiques públiques i en l'alineació d'aquestes en tots els àmbits:

En l'àmbit internacional, tant Equador com la comunitat internacional s'ha compromès a assolir els reptes de desenvolupament dels Objectius del Desenvolupament del Mil·lenni, i s'identifiquen resultats molt especialment pel que fa a l'objectiu 1 -eradicació de la pobresa i la desnutrició-, 3 -promoure l'equitat de gènere i l'autonomia de les dones-, 7 -garantir la sostenibilitat ambiental i dels recursos naturals- i 8 -Aliances per al desenvolupament local.

En l'àmbit equatorià, la filosofia de la Nova Constitució (juliol 2008), de les posteriors reformes institucionals de foment de la participació i la descentralització competencial territorial, inspiren els continguts i objectius d'un model propi de desenvolupament aprovat el febrer 2009 en el *Plan Nacional de Desarrollo para el Buen Vivir* o *"Sumak Kawsay"* 2009-2013 amb el qual el PAB està en sintonia i en què pot presentar impactes gairebé en els 12 objectius o estratègies que s'hi contemplen.

En l'àmbit català, el PAB és la iniciativa de cooperació concertada de la cooperació catalana, duta a terme fins ara, que ha aconseguit un més gran abast, ja que no només ha aconseguit actuar en concertació a Catalunya sinó que ha propiciat un marc concertat interinstitucional a Equador integrat per entitats de gran prestigi, implantació i expertesa amb la ferma voluntat de treballar conjuntament, en aliança, per promoure el desenvolupament de la província de Bolívar. El PAB encaixa perfectament en els continguts del Pla Director de la Cooperació Catalana 2007-2010 i en el recentment aprovat Pla Director de la Cooperació Catalana 2011-2014.

Tots hem de ser conscients que l'impuls de dinàmiques de desenvolupament focalitzades a contribuir a crear condicions d'apoderament de les comunitats i actors locals per esdevenir motor del seu propi desenvolupament, tot afavorint la inclusió social amb equitat de gènere, no són processos puntuals o curts, sinó que requereixen de continuïtat per consolidar els fruits assolits. És per aquest motiu que la continuïtat del programa, per la qual apostem, permetrà consolidar encara més els processos iniciats i especialment s'afavorirà la replicabilitat comunitària dels processos de producció impulsats enfortint les vies de comercialització que són encara incipients.

Núria Camps i Vidal
Directora d'AVALUA

Índex

Pàg. 3 Introducció
Pàg. 5 Pròleg
Pàg. 7 Presentació del cas
Pàg. 8 Partenariat
Pàg. 9 Situació de sortida a la provincia de Bolívar
Pàg. 10 El programa
Pàg. 16 Identificació de la Bona Pràctica
Pàg. 18 Valoració segons criteris
Pàg. 22 Punts forts
Pàg. 23 Enllaços d'interès

Bones Pràctiques 8:
Avaluació final del "Programa Alianzas para el desarrollo de Bolívar" (Equador)

Avaluació realitzada per:
AVALUA. Anàlisi i Desenvolupament
Núria Camps Vidal, directora d'AVALUA
Anastàsia Gasó Ausina, tècnica de projectes d'AVALUA
Imma Bartrina Rams, tècnica de projectes d'AVALUA
Andrea Feix-Ruf, tècnica de projectes d'AVALUA

Dates de l'avaluació:
Treball en gabinet: agost 2010 a febrer 2011
Missió sobre el terreny a Equador: 24 novembre a 9 desembre 2010

Periode avaluat:
De l'1 de gener 2008 al 31 desembre de 2010

Elaboració del text de la bona pràctica:
Marta Ramoneda Anglés

Correcció del text:
Anna Gudiol

Pròleg

Quan es publiquin aquestes línies farà pràcticament 5 anys que les entitats d'Àgora Nord/Sud varem plantejar la proposta d'una actuació integral en concertació amb diferents actors de cooperació, tant a Equador com a Catalunya, en alguna de les regions més empobrides i de menor presència de la cooperació en aquest país (un dels prioritaris de la cooperació catalana), que pogués suposar un model d'actuació concertada.

Després d'un llarg, però fructífer, procés de diagnòstic, finalment diferents actors de cooperació equatorians (Grup Social FEPP, MCCH, IEDECA, CAMARI i CORPEI) van aixecar la proposta d'acció coordinada del "Programa Aliances per a Bolívar" (PAB).

La principal dificultat inicial va ser el llarg i tortuós procés de preparació i aprovació político-jurídica del programa, donada la seva complexa dimensió tant quantitativament com qualitativa. Al llarg d'aquest procés, les expectatives i compromisos de les institucions implicades van variar en diferents ocasions, motivades per canvis directius i institucionals. Fins i tot va haver-hi moments en què es va arribar a témer per la cristal·lització definitiva de la proposta.

Les dificultats es van salvar, al nostre entendre, a força d'insistència per part d'Àgora Nord/Sud i gràcies a l'actitud oberta d'aposta per la innovació en la qualitat de la cooperació catalana que van fer en aquell moment l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD) i ACC1Ó. Aquests ingredients van possibilitar l'esquema de col·laboració que finalment es va acordar, així com una aportació econòmica molt significativa per l'ACCD, doncs, amb ella, el PAB passava a ser una de les apostes principals d'actuació de la cooperació catalana.

Una vegada finalitzada aquesta primera fase, la conclusió que en traiem, sense cap dubte, és l'encert de l'aposta. Per Àgora Nord/Sud (i per totes les entitats nacionals i internacionals presents a la zona) el PAB s'ha convertit en un clar referent de treball en consorci. Ningú podrà obviar que aquest programa ha estat una de les accions més ambicioses, i alhora amb millors resultats, que s'ha fet en la cooperació catalana quant a projecte integral, amb un model propi d'intervenció que supera els models concrets de cadascuna de les institucions implicades i capaç, alhora, d'establir noves aliances amb multitud d'actors rellevants a la zona.

Gràcies al treball en consorci, el PAB ha pogut arribar a una zona geogràfica molt àmplia i molt diversa. Una sola organització local mai hagués cobert tot el territori.

Gràcies igualment al treball en consorci, i en concret a l'especialització de cada component, el PAB ha pogut treballar en àmbits molt diversos (medi ambient, societat civil, producció, comercialització, gènere, finances locals) i a més, gràcies a la concepció del projecte (identificat en consorci) i la coordinació establerta per a la seva execució, ha pogut INTEGRAR els components en un programa únic on totes les accions estan interrelacionades i depenen unes d'altres per obtenir resultats. Constituint alhora un important esforç de concertació i col·laboració entre el sector públic i el sector social, tant a Equador, com a Catalunya.

I ha donat com a fruit algunes idees clau per aixecar embrions de noves propostes per al desenvolupament endogen d'una regió de les característiques de Bolívar, com el treball en les denominades "cadenes de valor" o el concepte d'intervenció concertada i integral en l'àmbit geogràfic/ mediambiental / econòmic (més que polític/administratiu) de "micro-conca".

Encara sent molt conscients del context de crisi econòmica i política que travessa la cooperació internacional, empantanada en la reducció de fons i en l'arbitrària i contradictòria interpretació de la Declaració de París per part dels organismes governamentals, per les ONGD, tant equatorianes, com catalanes, constitueix un repte seguir apostant per aquest tipus d'intervencions concertades, per la "cooperació en la cooperació", enlloc de reaccionar defensivament i individualment amb el "campi qui pugui".

En aquest sentit l'experiència ens reafirma en la convicció de la necessitat de potenciar aquest model concertat d'actuació, sempre que es mantingui l'impuls ètic i vital de defensa del desenvolupament endogen com a via real de superació de les iniquitats.

Àgora Nord/Sud

Presentació del cas

Títol del projecte Programa Alianzas para el desarrollo de Bolívar

Localització Provincia de Bolívar, Equador

Entitat Executora Aliança catalana (ACCD, Àgora Nord/Sud i ACC1Ó)

Contrapart Consorci equatorià (Grupo Social FEPP, Fundación Maquita Cushunchic, Instituto de Ecología y Desarrollo de las Comunidades Andinas, CAMARI, Corporación de Promoción de Exportaciones e Inversiones)

Finançament

ACCD	1.800.000 € (600.000 € per any)
COPCA	25.868 €
Àgora Nord/Sud	13.766 €
Consorci equatorià	359.614 €
Beneficiaris	70.520 €
TOTAL	**2.269.768 €**

Objectiu general Aconseguir una cooperació al desenvolupament de major impacte mitjançant una intervenció integral en diferents sectors, i la cooperació institucional a Equador i a Catalunya.

Objectius específics

1. Iniciar un procés de desenvolupament a tres cantons de Bolívar (Las Naves, Echeandía i Guaranda) per a millorar la vida de les famílies camperoles i reduir els índexs de vulnerabilitat a les zones d'intervenció.

2. Fonamentar un model tècnic de desenvolupament integral humà i sostenible, a través de tota la cadena productiva i de valor, i les aliances estratègiques amb institucions i agents de desenvolupament.

3. Establir els principis i criteris pràctics per a una cooperació interinstitucional substantiva tant en l'àmbit equatorià com en el català, i donar-li continuïtat.

Font: luventicus.org

Partenariat

Tal com s'explicita en la formulació de l'objectiu general del programa, la cooperació institucional entre les organitzacions participants a l'Equador i a Catalunya és una de les finalitats perseguides. Així, es crea una estructura institucional estable entre les organitzacions d'ambdós països, que es constitueixen en el consorci equatorià i l'aliança catalana. La raó de ser d'aquesta col·laboració a diverses bandes és la voluntat de treballar en el desenvolupament local d'unes comunitats -en aquest cas a la província de Bolívar- a llarg termini i de manera integral, incidint en diversos àmbits -productius, d'infrastructures, legals...- que afecten la vida de les comunitats beneficiàries.

Les institucions que integren l'aliança catalana, finançant i coordinant el programa i col·laborant per revisar-ne la implementació, són tres:

Àgora Nord/Sud. És una ONG de segon ordre que agrupa cinc reconegudes ONG catalanes i que pretén crear debats i generar opinió per influir en les polítiques de cooperació catalana. Les organitzacions que la formen són: Medicus Mundi Catalunya, Setem, Veterinaris Sense Fronteres, Entrepobles i Enginyers Sense Fronteres.

Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD). Creada l'any 2003, gestiona les polítiques de cooperació al desenvolupament, construcció de la pau i acció humanitària de la Generalitat de Catalunya i per contribuir a modificar les relacions Nord-Sud.

ACC1Ó. És un organisme dependent de la Generalitat de Catalunya que transfereix el model de suport a la internacionalització de l'empresa catalana a països en vies de desenvolupament i economies en transició.

Les institucions que formen el consorci equatorià implementen el programa i elaboren el model de desenvolupament integral. Són cinc les organitzacions que el componen:

Grupo Social Fondo Ecuatoriano Populorum Progressio (GSFEPP). Es tracta d'una ONG equatoriana que té 40 anys d'experiència i presència a 20 de les 21 províncies del país. Ha creat una xarxa de vuit empreses socials (comercialitzadora solidària, edició i impressió, construcció d'habitatges per a sectors marginals, etc.), una cooperativa d'estalvi i crèdit i una escola de formació empresarial, totes elles funcionant de manera descentralitzada per poder dur a terme amb eficàcia una tasca social especialitzada que s'articula mitjançant el Consell de Coordinació del GSFEPP.

Fundación Maquita Cushunchic (MCCH). Amb l'objectiu d'incidir en l'estructura social i política de l'Equador, MCCH se centra en els sistemes rentables de comercialització alternatius. Consta de cinc empreses socials: comercialitzadora, aliments agroindustrials, agroexportadora, artesanies i operadora de turisme responsable. El 85% de la seva producció s'exporta i el producte principal és el cacau.

Instituto de Ecología y Desarrollo de las Comunidades Andinas (IEDECA). Fundació privada sense ànim de lucre que ofereix serveis al sector dels camperols marginats, centrant-se especialment en l'enfortiment organitzatiu i en l'impuls d'un ús sostenible dels recursos naturals utilitzats per ells.

CAMARI. Es tracta de la comercialitzadora solidària del Grup Social FEPP i disposa de diverses línies de comercialització: distribució a botigues locals, distribució nacional a l'engròs i exportació mitjançant projectes amb xarxes de comerç just.

Corporación de Promoción de Exportaciones e Inversiones (CORPEI). És una institució privada sense ànim de lucre creada amb la finalitat de contribuir al creixement econòmic i sostenible del país mitjançant el disseny i execució de la promoció financera de les exportacions i inversions, i coordinant l'acció del sector públic i privat.

La gran varietat d'organitzacions especialitzades en diferents àmbits fa possible que es pugui dur realment a terme aquest desenvolupament integral que pretén assolir el programa. Així, per exemple, diferents empreses socials del GSFEPP han desenvolupat activitats tan diverses com l'atorgament de crèdits a particulars, l'elaboració del programa informàtic per al sistema de seguiment intern o la capacitació de la població vulnerable, per posar només alguns exemples.

El "Programa Alianzas para el desarrollo de Bolívar" havia estat previst inicialment per a tres anys i amb una aportació externa de 600.000 euros per part de l'ACCD. D'aquests, aproximadament un 20% ha estat gestionat per Àgora Nord/Sud, des de Catalunya, per al pagament del salari del coordinador expatriat o per a despeses administratives, entre altres. La resta ha estat gestionada per les institucions equatorianes i s'ha utilitzat també per cobrir el pagament en dòlars del salari de l'assistent del programa i, durant l'últim any, del de la tècnica de gènere.

Situació de sortida a la província de Bolívar

Bolívar és la més petita de les 24 províncies que té l'Equador, està situada al centre del país i consta d'una població de 180.000 habitants. Entre els grans reptes que afronta trobem el decreixement del subsector agrícola, el baix nivell educatiu de la població rural i els alts índexs de pobresa (entre el 85,8% i el 98%) i d'extrema pobresa (entre el 43,1% i el 68,6%), una esperança de vida que al sector rural se situa en només 56 anys i una alta taxa d'emigració interna i estacionària. Les poblacions indígenes, que habiten principalment als territoris més alts, són les més afectades per aquestes problemàtiques.

Tant la baixa assignació de recursos a la província per part de l'estat equatorià com la poca atenció que ha rebut per part de la cooperació internacional fins al moment no han fet més que agreujar la situació. Així, el panorama de serveis i de desenvolupament de recursos productius que presenta la província és, abans de la intervenció que ens ocupa, força desolador.

Pel que fa a l'**educació**, els nivells d'analfabetisme i analfabetisme funcional són molt elevats a tota la zona d'intervenció, especialment a les zones indígenes. Amb relació a la salut, hi ha una gran insuficiència de serveis mèdics i de polítiques preventives; a la ciutat, per exemple, hi ha només dos centres de salut que tan sols poden realitzar operacions senzilles, de manera que s'hi exclou el tractament de problemes de certa gravetat. Així, davant la manca de serveis fora de la capital, rebre atenció mèdica per qualsevol emergència greu significa que la població ha de desplaçar-se fora de la província.

Quant a la **producció**, aquesta ve marcada per les diferents altituds de la zona d'intervenció, que van des dels 4.200 als 400 metres sobre el nivell del mar aproximadament, i per la gran diversitat de terrenys agroecològics, que van des de l'ecosistema de l'erm (*páramo*) fins al subtròpic. Tant a un lloc com a l'altre, des de la majoritària producció agropecuària de la zona baixa (amb explotacions familiars que en la seva majoria tenen una extensió inferior a les 5 hectàrees) fins a la ramadera, zona mitjana-alta, hi ha una sèrie de problemes fonamentals que donen lloc a una situació productiva deficient: baixa productivitat, poca producció tant en quantitat com en qualitat, poca diversificació de productes, organitzacions camperoles febles o inexistents, i manca d'accés a recursos financers per a la producció, fet aquest últim que condueix a la dependència dels petits productors del capital prestador.

Un altre greu problema que afronta la província és la **degradació ambiental** i l'**escassetat d'aigua**. Quan la zona de *páramo* està en bon estat pot complir diverses funcions de gran importància: esmorteix el pas excessivament ràpid de l'aigua per les pronunciades pendents cap a la zona baixa, evitant efectes negatius com el desaprofitament, l'erosió o les inundacions, mentre que d'altra banda permet una major retenció d'aigua en època de pluges, la qual pot ser aprofitada en èpoques de sequera. No obstant això, hi ha una sèrie de problemes que afecten negativament aquestes propietats del *páramo*, en especial l'avançament del desert d'El Arenal i de la frontera agrícola, la crema indiscriminada d'arbustos i el sobrepastoreig. D'altra banda, un cop l'aigua arriba a les comunitats, és aprofitada de manera insuficient, mentre que la manca de sistemes de reg eficients té per resultat un aprofitament d'aigua per hectàrea molt reduït en comparació amb el que es podria obtenir amb uns mínims estàndards tècnics de reg.

La **comercialització de productes** també afronta una sèrie de problemes que la converteixen en una situació negativa: insuficient capacitat organitzativa i gerencial, coneixement limitat de les tendències de mercat i dels estàndards de qualitat, i inexistent o feble articulació d'associacions d'economia solidària.

Així, doncs, amb els actuals sistemes de producció familiars i la gairebé nul·la competitivitat, la província de Bolívar necessita una gran organització productiva per a la producció de matèries primeres de qualitat i per a la creació d'encadenaments agroalimentaris amb valor afegit, i també per a la inserció i la integració del coneixement, la tecnologia, les inversions i les infraestructures adequades. El "Programa Alianzas para el desarrollo de Bolívar" és un intent per fer front a totes aquestes necessitats, que ha tingut èxit.

El programa

Beneficiaris

El grup meta o col·lectiu beneficiari és la família camperola productora. Algunes d'aquestes famílies s'agrupen en les anomenades organitzacions de base, associacions compostes per unitats familiars d'una zona geogràfica determinada. La finalitat del PAB és millorar les condicions de vida de les famílies més pobres, que han d'estar organitzades en comunitats, associacions, cooperatives o estructures financeres locals per tal de poder ser beneficiàries del programa.

En total hi ha 2.039 famílies potencialment beneficiàries, agrupades en 59 organitzacions de base amb un total de 2.858 socis, dels quals el 62,77% són homes i el 37,23% són dones. Al seu torn aquestes 59 organitzacions es ramifiquen en 76 entitats de diferents tipus: Caja de Ahorro y Crédito (CAC), Cooperativa de Ahorro y Crédito (COAC), empreses, grups de dones i joves, etc., amb les quals estan vinculades i formen 7 organitzacions de segon grau d'àmbit parroquial.

Zones d'intervenció

Una de les dificultats principals del programa és la diferència de terrenys coberts per la intervenció, que donen lloc a sistemes de producció diferents i, per tant, a necessitats i tipus de projectes diversos. L'esquema següent ajuda a fer-nos una idea dels terrenys on actua el programa:

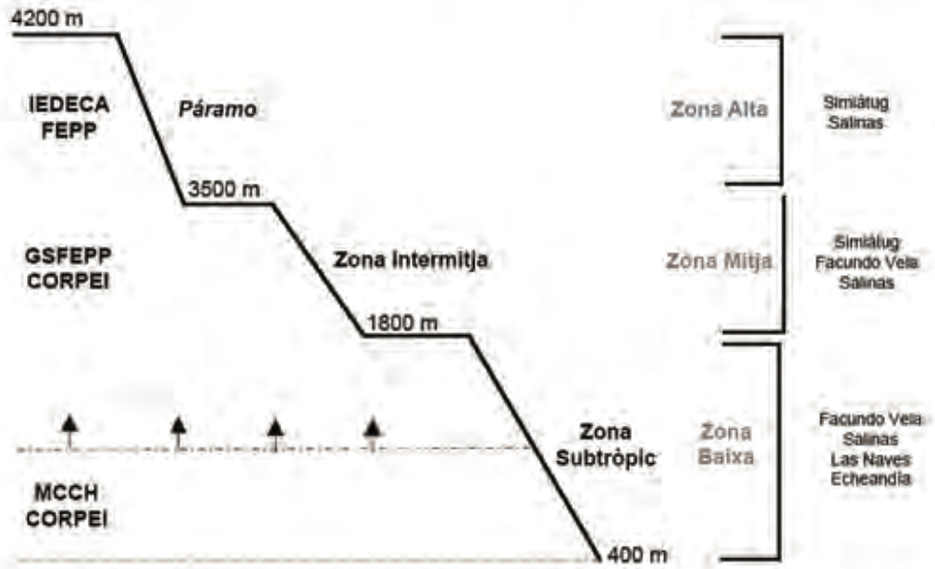

Objectius i activitats

El programa "Alianzas para el desarrollo de Bolívar" és descrit per l'entitat Àgora Nord/Sud com una intervenció integral de desenvolupament i a la vegada com a model de cooperació interinstitucional entre Equador i Catalunya. És per això que ambdós elements -desenvolupament integral i cooperació interinstitucional- estan presents en la formulació dels objectius generals i específics del programa, que després es plasmen en activitats que responen directament a tots dos.

Pot resultar sorprenent que la creació i desenvolupament d'una estructura de cooperació interinstitucional formi part explícita de l'objectiu general del projecte, més que ser concebut únicament com un mitjà pel qual s'aconsegueixen altres objectius del programa, com pot ser el desenvolupament econòmic d'una zona deprimida. No obstant això, la creació d'una estructura estable de cooperació (formada d'una part per l'aliança catalana i de l'altra pel consorci equatorià) és entesa com una finalitat en si mateixa perquè, s'infereix, sense ella no es pot dur a terme un desenvolupament a llarg termini que requereix un suport continuat en el temps per donar els fruits desitjats. És per això que en una primera fase del programa, la que aquí avaluem, és important assegurar que aquesta estructura que haurà de vetllar per possibles activitats futures funciona de manera efectiva.

Per parlar de les activitats que s'han dut a terme en el marc del programa pot ser útil esmentar primer els objectius específics, així com dels resultats concrets que es pretenen aconseguir. A continuació esmentem, de manera no exhaustiva, les activitats que s'han realitzat en el marc de cada objectiu específic (en negreta) i dels resultats que s'ha pretès aconseguir (en un quadre).

Objectiu específic 1: **Iniciar un procés de desenvolupament local per a millorar el nivell de vida i reduir els índexs de vulnerabilitat de famílies camperoles a 3 cantons de Bolívar**

Resultats que es pretén aconseguir:

Enfortiment organitzatiu

Protecció i recuperació del *páramo*

Millora de l'accés al reg

Creació de Sistemes Integrals de Producció Agropecuària (SIPA)

Creació i enfortiment d'Estructures Financeres Locals (EFL)

Enfortiment Organitzatiu. Com un element transversal, l'enfortiment socio organitzatiu es constitueix com la base per a implementar la resta d'accions del programa i l'element indispensable per a donar continuïtat i sostenibilitat a aquestes accions.

S'ha aconseguit enfortir a 70 Organitzacions de Base (OB's) i 7 Organitzacions de segon grau (OSG's) amb equitat de gènere, mitjançant Plans de treball i Plans Estratègics, apart de l'actualització de directives, on s'ha augmentat el nombre de dones en aquestes directives. També s'ha posat al dia la seva administració financera. Les persones formades, que són els propis camperols i camperoles de la zona d'intervenció pertanyen a les OB i OSG i responsables d'empreses associatives, podran d'aquesta manera fer-se càrrec de les diferents funcions que requereix la posada en funcionament d'un projecte tan ampli, assegurant que es fa de manera participativa.

S'han format 80 PDLs (Promotors de Desenvolupament Local), 73 gestors d'Estructures Financeres Locals, 166 tècnics en Sistemes Integrals de Producció Agropecuària (SIPA), 9 PACs (Promotors Agropecuaris) i 2 PAs (Promotors Ambientals), 41 gestors empresarials d'empreses associatives, 22 gestors de qualitat d'empreses associatives i 7 en maneig d'infocentres i operadors

Recuperació del *páramo*. La finalitat és que el *páramo* pugui complir la seva funció d'esmorteir el pas ràpid de l'aigua, evitant inundacions, problemes d'erosió a la part baixa, i retenir l'aigua de cara a èpoques de sequera.

S'han recuperat més de tres mil quatre-centes hectàrees de *páramo* i s'hi han replantat 297.500 plantes yagual (una espècie nativa), mitjançant acords què han pres les comunitats de forma assembleària. També s'han elaborat de forma participativa dos plans de maneig del páramo de Salinas i de Simiatug per part de les comunitats que en viuen. S'ha superat àmpliament les fites establertes en la programació inicial del programa.

Millora de l'accés al reg: Amb la finalitat de millorar l'accés a l'aigua en termes d'equitat i eficiència, s'ha construït o millorat sistemes de reg a nivell comunitari i de grups.

S'ha construït i/o millorat 5 sistemes de reg comunitaris, la qual cosa dóna accés a l'aigua a 207 famílies que abans no en tenien. Això també implica que ara s'estan regant 141 hectàrees més que abans de la intervenció del programa. Per altra banda, s'han realitzat de forma participativa 3 estudis complerts més en comunitats diferents a les que s´ha implementat la infraestructura, donant la possibilitat de que aquestes gestionin amb altres organitzacions i institucions la construcció de la infraestructura necessària, fet què permetrà ampliar l'impacte en un futur.

Increment i diversificació dels cultius. A grans trets, el SIPA és un model de producció agropecuària que intenta integrar els diferents aspectes relacionats amb el sistema de producció per tal que el petit productor pugui ser menys dependent de factors externs (com per exemple del crèdit) i autogestionar els recursos dels que disposa, diversificant les fonts d'ingressos de les activitats agropecuàries, tenint en compte els criteris de productivitat i rendiment. La finalitat és produir tant per a l'autoconsum com per al mercat. El SIPA pretén racionalitzar l'ús de la mà d'obra, aprofitar millor el sòl i reduir l'ús de fertilitzants químics, impulsant l'agricultura orgànica tot lligant els productors a les cadenes de valors dels productes potencials impulsats per a cada zona d'actuació.

S'han implantat 173 SIPA entre la zona alta i la zona baixa, 75 sistemes de reg parcel·lari i s'han atorgat crèdits per a la inversió productiva per un valor aproximat de 73.500 USD entre totes les zones d'actuació. També s'ha treballat per aconseguir la certificació de producció orgànica.

Enfortiment d'Estructures Financeres Locals (EFL). L'accés al crèdit és un element fonamental per tal que els petits productors puguin fer inversions a les seves explotacions, normalment de caire familiar. Històricament, la seva dependència d'un crèdit massa difícil d'obtenir a les entitats de crèdit tradicionals els ha impedit invertir en la millora dels seus recursos productius. Amb l'enfortiment de les EFL existents es pretén solucionar aquest problema endèmic i impulsar l'economia productiva de la zona d'intervenció.

S'han incrementat els actius de les EFL (tant caixes d'estalvi i crèdit com cooperatives d'estalvi i crèdit). Per fer-ho s'han dividit les EFL entre les que eren de formació recent o pitjor funcionament i per tant necessitaven més suport, i les que eren més antigues i funcionaven millor. Entre el primer grup s'ha donat suport a 19 EFL, de les quals s'han incrementat els actius en més del 44% i s'ha reduït la morositat un 11,38%, quedant aixi en un 3,82%. Pel que fa al segon tipus d'EFL, s'han incrementat en més d'un 17% els actius de 8 EFL, de les quals s'ha reduït la morositat un 8,64% per quedar-se en un 2,36%. En aquest aspecte d'enfortiment de les EFL s'han superat àmpliament les fites establertes inicialment en la planificació del programa. També s'ha creat un sistema informàtic i d'administració per les EFL i s'ha treballat per aconseguir la personalitat jurídica de les ja existents. Finalment, s'han sistematitzat els seus processos de treball.

Objectiu específic 2: **Fonamentar un model tècnic de desenvolupament integral, humà i sostenible, a través de tota la cadena productiva i de valor i d'aliances estratègiques amb institucions i agents de desenvolupament.**

Resultats que es pretén aconseguir:

Sistematització de la comercialització associativa

Enfortiment de xarxes de l'economia

Seguiment de les cadenes de valor pels sis productes locals principals (cacau sec, herbasal, fríjol sec, panela granulada, formatge mozzarella i cuy faenado). La metodologia de la cadena de valor és una eina per a l'anàlisi dels diferents esglaons o agents que intervenen des de la producció primària fins al consum final d'un producte, emfatitzant les relacions entre aquests i els marges comercials aconseguits, per tal de detectar els problemes al llarg d'aquesta cadena i millorar-ne el funcionament d'acord amb tots els agents implicats. Metafòricament podríem dir que la cadena de valor està formada per diferents anelles que serien les activitats –producció primària, disseny, transformació, promoció, distribució i venda del producte- que composen el procés de producció i que combinades de certa manera ens donen un resultat més avantatjós. D'aquesta forma també es poden identificar, els avantatges competitius d'una empresa associativa, ès a dir els avantatges que es donen quan les activitats de l'empresa s'organitzen de tal manera que la producció és alhora menys costosa i més diferenciada de les empreses rivals. L'estratègia productiva d'una empresa i la implementació d'aquesta estratègia són clau per generar l'avantatge necessari que permeti un major poder de decisió i una major governabilitat a la cadena sencera d'un producte a favor dels petits productors associats a aquestes empreses.

L'equip del PAB ha fet un "mapeig" i sistematització del funcionament de les diferents cadenes de valor dels productes abans esmentats i després, en conjunt i de manera participativa, amb els productors i empreses de les àrees on es produeixen i elaboren els productes. S'ha donat suport a la formalització de contractes de producció entre productors i plantes processadores, i entre aquestes i les comercialitzadores i s'han definit les estratègies per al foment de les cadenes de valor de manera participativa amb productors i empreses associatives. També s'han dut a terme estudis i perfils de mercat, tant a nivell local com nacional, així com de cara a la comercialització exterior (amb l'assistència d'ACC1Ó) centrats en tres productes, i s'han enfortit les comercialitzadores solidàries implicades al programa (CAMARI i MCCH) mitjançant un pla integral de negocis i un pla d'innovació de productes, respectivament. Per la bona feina d'ACC1Ó, s'ha dut a terme una missió comercial de CAMARI i MCCH al Regne Unit i a Estats Units.

Tot això ha estat combinat amb l'enfortiment de les 23 empreses associatives de l'àrea d'acció del programa, on de manera general, han millorat els sistemes de gestió de la qualitat, el disseny dels productes, la millora de l'administració de les empreses i del procés productiu a través de la formació del personal responsable i la formulació de Plans de Negoci adients. Amb aquestes accions, s'ha aconseguit augmentar el volum de vendes en un 25,6% en promig i les utilitats de les empreses en un 63% en promig respecte a l'any d'inici del programa.

Finalment s'ha sistematitzat el model de desenvolupament integral (Sistemes Integrals de Producció Agropecuària -SIPA- i cadena de valor), és a dir que s'han elaborat estratègies, metodologies i eines per fonamentar el model tècnic de desenvolupament.

Foment de Xarxes d'economia Solidària: Amb aquest component es vol iniciar i enfortir el procés de formació de xarxes provincials per a que les diferents experiències productives, de comercialització i de finances populars s'integrin en un procés de construcció col·lectiva de relacions de col·laboració mútua. Des de les xarxes s'ha de promoure l'articulació d'un sistema de comercialització alternatiu que beneficiï als petits productors i productores camperoles, permetent millors oportunitats de mercat, una millora dels preus i mantenir la competitivitat dels seus productes, així com la promoció d'un treball social i solidari.

S'ha promogut i constituït la "Xarxa Provincial d'Estructures Financeres Locals (EFL´s) REDFIPS-Bolívar", que ja està conformada des de l'octubre de 2008 i compta amb un Pla Estratègic 2009-2012. Aquesta xarxa agrupa a 40 socis, dels quals, els més actius són 30 socis: 22 Caixes i 8 Cooperatives d'estalvi i crèdit. Mitjançant aquesta xarxa, els socis obtenen major representació davant d'institucions, capacitació i assistència tècnica, així com crèdits de la Xarxa Nacional d´EFL´s. En el moment de l'avaluació, aquesta xarxa estava tramitant la seva legalització dins del nou marc normatiu del Govern Equatorià i un projecte per obtenir finançament al *Ministerio de Economía Social* (MIES).

També s'ha promogut i constituït la "Xarxa de Suport a la Comercialització", que agrupa a diverses institucions i organitzacions de la província, que està en procés de legalització i que, compta amb un pla d'acció i amb la formulació d'un projecte per al seu finançament.

Al mateix temps s'han establert uns 20 acords de col·laboració amb actors de desenvolupament local, de comercialització, de producció i de finances locals, i s'ha donat suport a les OB´s i OSG´s per formular i presentar 17 projectes a diferents institucions i organitzacions, atraient a l'àrea d'acció del PAB aproximadament 2 milions de dòlars externs al programa. Això ha implicat un augment considerable de l'impacte i dóna a les accions del programa molta més sostenibilitat, donat que s'ha establert tota una xarxa d'aliances.

Objectiu específic 3: **Establir els principis i criteris pràctics per a una cooperació interinstitucional substantiva, tant a nivell equatorià com català i donar-li continuïtat.**

Resultats que es pretèn aconseguir:

Sistematització de la comercialització associativa

Enfortiment de xarxes de l'economia

Nous acords o iniciatives entre institucions equatorianes i treball per aconseguir finançament per a una segona fase del programa. Aquí es pretén aprofitar les estructures que han permès crear aquest model de cooperació integral i amb visió de futur, promovent el treball conjunt d'organitzacions amb especialitats diferents amb un objectiu comú, i intentar consolidar la sostenibilitat de la cooperació catalana de cara al futur des de la visió de la cooperació concertada.

S'ha fet una formulació del nou programa i les institucions equatorianes han ratificat el seu compromís de continuïtat del consorci equatorià. Treballant conjuntament amb Àgora Nord/Sud es pretén aconseguir finançament per a una segona fase, tal com ja es preveia en la formulació inicial de programa.

Així mateix, **s'ha sistematitzat**, a més del model tècnic de desenvolupament abans esmentat, **tota l'experiència del Consorci Equatorià i de l'Aliança Catalana**, des de la formulació del programa i la seva execució, fonamentant un model de cooperació que realment aprofita les especialitats de cada institució i que, sota un treball consorciat i en aliança, fa que els processos siguin molt més eficaços i eficients, amb un impacte molt més gran que en d'altres models de cooperació tradicionals.

Identificació de la bona pràctica

El model de cooperació concertada i integral

Des de la seva pròpia concepció, el "Programa Alianzas para el desarrollo de Bolívar", pretén anar més enllà de generar un programa de desenvolupament per contribuir a impulsar també processos d'articulació concertats per al desenvolupament tant al Nord com al Sud. Així, es preveia crear una instància de coordinació interinstitucional estable i complexa a ambdós països, Catalunya i Equador. En aquest sentit hem de dir que el programa ha realment aconseguit una cooperació interinstitucional substantiva i marcar una diferència quant a la qualitat del treball. El consorci equatorià ha estat treballant de manera àgil i amb una bona integració de les cinc institucions que el formen tant des de l'àmbit central com del dels equips sobre el terreny, fugint d'una visió institucional dels equips que ha aconseguit generar un clima de complementarietat. A la vegada, la presència conjunta de les comunitats ha generat més confiança respecte al programa, fet que li ha permès avançar.

El model de gestió concertada que ha implantat el programa és molt positiu, perquè s'ha buscat la complementarietat d'accions i especialitats de cadascuna de les institucions sota objectius comuns.

Així, cadascuna de les organitzacions ha treballat en unes àrees geogràfiques i temàtiques de les quals tenien un coneixement especial, quedant coberts els diferents aspectes necessaris per assolir un desenvolupament integral (des de la protecció del *páramo*, a la millora del sistemes de reg, a la comercialització, etc.). També ha contribuït decisivament que el model de gestió hagi funcionat el fet que les diverses instàncies del PAB han complert plenament amb els seus respectius rols i han ajudat a consolidar el treball conjunt.

Un element que ha permès en bona mesura el funcionament òptim del programa i les bones relacions entre les diferents institucions és la figura del coordinador del PAB, exercida per Justo Calvo, que tenia un gran coneixement del programa i ha fet una bona feina de planificació i coordinació. La seva figura ha estat clau a l'hora d'afavorir la integració institucional i dels diferents equips sobre el terreny, evitant que es produïssin incoherències en les seves orientacions.

El sistema d'avaluació interna

Entre els instruments que s'han generat al llarg del programa cal destacar les línies de base (els mesuraments inicials dels indicadors inclosos en el disseny del programa, que han permès tenir una idea clara de la situació real abans de la intervenció) i el sistema de planificació, seguiment i avaluació interns, que han permès el seguiment del programa en tot moment.

Pel que fa a la gestió, inicialment es va crear un manual de procediments administratius i operatius que han estat clau i han ajudat a orientar l'actuació de les diferents institucions executores, que en molts casos fins i tot l'han incorporat a les seves pràctiques en altres programes. El sistema de seguiment intern, per la seva banda, ha proporcionat una informació detallada que ha estat decisiva per a la presa de decisions, la planificació i la reacció davant d'imprevistos. El processament d'aquesta informació per part dels equips sobre el terreny ha permès a la directiva prendre les decisions i fer un seguiment exhaustiu de les activitats i els resultats. La informació era accessible a través d'una pàgina d'internet amb accés restringit on es podien consultar les activitats i resultats pràcticament en temps real, alhora que permetia fer cerques per territori i per espai de temps. En última instància la informació obtinguda a través d'aquest sistema havia de poder-se materialitzar en el que és un punt molt rellevant del programa: les sistematitzacions.

Les sistematitzacions

La figura del coordinador del programa ha contribuït eficaçment a la integració dels diferents equips tècnics orientant la coordinació de les activitats i generant mecanismes d'informació que han pogut culminar amb la sistematització del procés. La sistematització és una forma de producció de coneixement generada pels mateixos actors que han dut a terme la intervenció, que analitzen les actuacions fetes per saber quin impacte han tingut en la consecució o no de determinats resultats, i per què. La finalitat de la sistematització és que les conclusions extretes serveixin com a guia per a l'acció en les intervencions futures d'aquest o altres agents de cooperació, i constitueix per tant un instrument molt útil per a la millora de les accions de cooperació al desenvolupament. En el cas del PAB, les sistematitzacions s'han dut a terme durant dos mesos a partir del 28 de febrer de 2011, que era la data final prevista pel programa però que s'ha allargat sense més pressupost afegit justament per poder dur a terme algunes activitats importants com són les sistematitzacions.

Aquestes sistematitzacions, que permeten difondre les actuacions i l'impacte del PAB entre altres institucions, poden fer que el programa acabi de convertir-se en referent d'actuació integral i consorciada, en un model per aconseguir impactes més importants, com de fet ja està succeint. Una de les sistematitzacions que s'ha dut a terme en el si del programa és la del model de desenvolupament integral (SIPA i cadena de valor). En aquest camp s'han elaborat estratègies, metodologies i eines per fonamentar el model tècnic, tot i que seria necessària una segona fase del programa per consolidar el procés iniciat. També s'ha elaborat una sistematització sobre el treball de cooperació concertada, en aquest cas entre el consorci equatorià i l'aliança catalana. Tant una com l'altra poden esdevenir instruments molt útils de cara a intervencions futures.

Valoració segons criteris

Pertinença

Respon el projecte a una necessitat real?

La pertinença es dóna ja en el mateix enfocament integral del PAB i la seva execució interinstitucional. Les accions integrades –Sistemes Integrals de Producció Agropecuària (SIPA), el vincle a les empreses associatives, al crèdit i a les xarxes d'economia solidària, l'estudi de les cadenes de valor dels productes i de les empreses per millorar-ne l'eficiència, les aliances amb diverses institucions- són totes completament pertinents.

L'execució d'un programa que estableix com un dels seus objectius principals millorar el nivell de vida de les famílies camperoles i reduir la seva vulnerabilitat, en un context on els índexs de pobresa i pobresa extrema poden arribar fins al 98% i el 68,9%, respectivament, és òbviament d'una gran pertinència. La voluntat de fonamentar un model tècnic de desenvolupament integral i sostenible, i l'establiment d'aliances estratègiques amb altres institucions (objectiu específic 2), així com l'establiment d'uns principis bàsics de la cooperació interinstitucional (objectiu específic 3) es justifiquen en part per la necessitat d'assegurar la sostenibilitat de les accions empreses, fet que és d'una importància crucial en qualsevol actuació de cooperació que pretengui tenir un impacte real.

Finalment cal ressaltar que s'ha treballat apoderant la població beneficiària des de l'inici i al llarg de les fases subsegüents del programa, inclosa la del disseny –en les quals les comunitats han tingut, per tant, la possibilitat d'intervenir i expressar les seves necessitats reals-, el seguiment i l'avaluació.

Eficàcia

Quins són els beneficis obtinguts per la població beneficiària?

El PAB ha estat indubtablement eficaç en l'assoliment dels objectius específics del programa i en els resultats esperats, que són nombrosos i afecten diferents àmbits de la vida comunitària. En general s'ha aconseguit complir del tot o en gran mesura les fites i indicadors plantejats, demostrant que hi ha una base sòlida per fonamentar un model de desenvolupament integral a partir d'una cooperació interinstitucional que ha assolit, en relativament poc temps, un gran impacte.

Una enumeració resumida dels beneficis aconseguits podria ser la següent:

- S'han implementat Sistemes Integrals de Producció Agropecuària (SIPA) i sistemes de reg amb les infraestructures necessàries.
- El PAB ha mesurat el percentatge de productes provinents de les finques de les famílies beneficiàries que són utilitzats per a la seva alimentació diària, amb la conclusió que aquestes no només es poden permetre un cert estalvi perquè ja no han de comprar certs productes, sinó que també han diversificat la seva alimentació, millorant així la seguretat alimentària familiar.
- Han augmentat en un 56% els ingressos per càpita dels camperols que implementen el SIPA.
- Ha millorat el capital humà i les capacitats locals gràcies als processos de formació. S'han format Promotors de Desenvolupament Local (PDL's) , Promotors Agropecuaris (PAC's), Promotors Ambientals (PA's), tècnics en SIPA, gestors d'Estructures Financeres Locals (EFL) o gerents d'empreses i auditors interns de qualitat.
- Ha augmentat i s'ha diversificat l'àrea de cultiu i s'ha millorat així la productivitat.
- S'han incrementat els actius de les EFL i se n'ha reduït la morositat.
- S'ha fomentat la inversió productiva mitjançant l'atorgament de crèdits.
- S'han incrementat les utilitats de 23 empreses en més d' un 25%.
- S'han elaborat plans de maneig del *páramo*, pels qual s'han reforestat i s'han establert acords de protecció de més de 3.400 hectàrees, garantides per les pròpies comunitats mitjançant acords en assemblees comunitàries.
- S'han analitzat el funcionament de les cadenes de valor de sis productes locals, per als quals s'han fet també estudis de mercat local, nacional i internacional.
- S'ha elaborat un pla d'acció i donat suport tècnic en la legalització de la Xarxa de suport a la comercialització.
- S'ha sistematitzat el model de desenvolupament integral fruit de l'experiència del PAB perquè serveixi com a model teòric de cara a futures intervencions.
- S'ha col·laborat de manera positiva amb diverses institucions locals i nacionals, i també amb les que formen l'aliança catalana.

Eficiència

Quin resultat i a quin cost?

Els resultats generalment han estat aconseguits i s'han assolit a un baix cost, de manera eficient i en tot cas dins del pressupost previst. En alguns resultats, especialment el relatiu al sistema de comercialització associatiu (empreses associatives), aquesta eficiència està condicionada a una segona fase, ja que s'han iniciat els processos però els resultats i l'impacte -la dinamització de les cadenes de valor dels productes seleccionats pel PAB- es podrà veure només en un desenvolupament posterior. A banda de l'eficiència per resultats, la general del programa també s'ha donat.

A més a més, arran del PAB s'han format nous convenis entre el consorci equatorià d'una banda i organitzacions de base i de segon grau de l'altra, els quals han donat lloc a sinergies per ampliar els resultats i la cobertura mitjançant la consecució de nou finançament per un valor que pràcticament ha doblat el pressupost del PAB.

Gràcies al benefici de canvi obtingut per la paritat entre l'euro (divisa amb què s'havia elaborat el pressupost) i el dòlar (divisa amb què s'executa el pressupost sobre el terreny), l'any 2010 es va poder contractar una tècnica en gènere que es va integrar a l'equip d'organització, de manera que es van afegir noves activitats, especialment pensades per incloure el tema del gènere de manera transversal en totes les accions del PAB. D'aquí van sorgir activitats com la creació de la *Escuela de Lideresas*, les comissions de dones per a l'elaboració dels plans de maneig del páramo, les trobades de dones per discutir sobre l'accés, drets, obligacions i maneig del reg o el lliurament de crèdits per part de les caixes d'estalvi i crèdit, totes elles amb un impacte molt positiu. Així, s'ha intentat reaccionar a una circumstància positiva optimitzant els resultats del programa.

Impacte Les accions han aconseguit canvis?

Els processos generats (capacitació, impuls de les xarxes a tots els nivells, planificació participativa, etc.) permeten ja intuir canvis molt importants a l'àrea d'acció, tant en l'àmbit econòmic com en l'institucional. Els impactes més rellevants del PAB tenen a veure amb la seva concepció integral i focalitzada en un territori, i amb l'articulació de diversos actors sota objectius i esquemes comuns. Així, podríem dir que el programa s'ha convertit en referent a l'àrea i ha aconseguit una cooperació interinstitucional substantiva.

Alguns dels impactes més rellevants de les accions del programa són:

- Ha incrementat l'ingrés per càpita de les famílies que utilitzen els Sistemes Integrals de Producció Agropecuària
- Ha millorat la seguretat alimentària de les famílies
- S'ha enfortit el procés de formació de xarxes d'economia solidària
- S'ha obtingut la certificació agroecològica d'alguns productes
- Ha augmentat el nombre de famílies i hectàrees amb accés a reg
- S'han obtingut registres sanitaris, manuals de bones pràctiques de la manufactura, manuals de qualitat, material de promoció, plans de negoci i estudis de mercat per algunes microempreses
- S'han enfortit les Estructures Financeres Locals i la existent Xarxa d'Economia Popular i Solidària de Bolívar
- S'ha atret finançament a la zona d'acció del PAB mitjançant l'establiment d'aliances entre algunes organitzacions del consorci equatorià i altres amb treball en els mateixos àmbits. En total s'han atret intervencions per un valor d'uns dos milions de dòlars de diferents institucions.
- Les comunitats han augmentat la seva cohesió interna i la seva representativitat externa, i també la seva capacitat de gestió.
- A través del crèdit, les comunitats tenen una major capacitat d'invertir en la producció i de gestionar els seus ingressos familiars.
- Gràcies a lligar la producció, el crèdit i les empreses associatives s'està aconseguint que les famílies tinguin un millor accés al mercat.
- Les comunitats han treballat amb el PAB per accedir al reg comunitari, de manera que ara compten amb millors eines per a la gestió d'aquests sistemes.

Sostenibilitat Els impactes positius tenen continuïtat més enllà de l'ajut extern?

Se ha realitzat un esforç significatiu per aconseguir donar suport tant a les organitzacions de base i a les organitzacions de segon grau com a les empreses en tots els aspectes legals i gerencials, de manera que existeixin com a persones jurídiques i que la seva continuïtat s'estengui en el temps, més enllà de la present intervenció.

Les sistematitzacions de les experiències són també un aspecte important de la sostenibilitat del procés, ja que permeten establir un marc d'actuació de cara al funcionament futur, més enllà de l'esgotament del programa, tot seguint les pautes que han permès arribar a determinats resultats positius en el marc de la intervenció.

El fet que hi hagi aportacions importants d'altres contraparts gràcies a acords que faciliten un major impacte amb menys recursos és positiva, alhora, perquè permet l'apoderament d'altres organitzacions com a part de l'estratègia de sortida. Així, per exemple, tant el GSFEPP com la MCCH o CORPEI són institucions que compten amb diverses fonts de finançament i una àmplia experiència en l'execució de projectes amb diferents components, i ja s'han establert alguns acords que permetran finançar la continuïtat d'alguns components del programa.

D'altra banda, l'enfortiment del teixit associatiu, tal com s'ha dut a terme des del PAB, amb una visió sistèmica, aporta elements clau de sostenibilitat de cara al foment d'una estratègia integral de desenvolupament i de foment de cadenes sostenibles i competitives.

Cal destacar, no obstant això, que és necessària una segona fase del PAB per tal de consolidar els processos en general, i especialment els iniciats amb les empreses associatives, amb la finalitat que assoleixin la seva pròpia sostenibilitat en diferents àmbits i puguin fer que les cadenes de valor funcionin de manera eficaç i eficient. No és possible extreure impactes immediats dels projectes que transformen situacions enquistades durant molts anys i que a la vegada els canvis siguin sostenibles a mig i llarg termini un cop retirat l'ajut extern. Avançar cap a aquesta meta requereix treballar més per enfortir les comunitats i contribuir a generar processos a mig i llarg termini que incrementin el seu apoderament com a actors. I és que, com sempre que parlem de cooperació sostenible, més que obtenir transformacions a curt termini que difícilment seran duradores, és important generar i acompanyar processos col·lectius de llarg recorregut.

Punts forts

El projecte avaluat és un bon exemple de treball concertat per la bona tasca de coordinació i per l'apropiació del programa que n'han fet les organitzacions del consorci equatorià, contribuint al desenvolupament d'una de les comunitats més empobrides del seu país. Resumint el que s'ha anat exposant al llarg del text, destaquem aquí els punts que fan d'aquest projecte una bona pràctica de desenvolupament.

Concepció integral del desenvolupament. Com s'ha vist, s'ha intentat treballar els diferents aspectes que poden contribuir al desenvolupament de la província de Bolívar, des de la millora de la producció fins a la comercialització dels productes, passant per la preservació dels recursos naturals o la dinamització del crèdit. A més, s'ha fet treballant simultàniament sobre zones geogràfiques amb característiques i necessitats molt diverses, que s'han tingut en compte a l'hora de planificar la intervenció.

Treball concertat. Aquesta és una de les bases més importants del programa, que ha integrat en l'anomenat consorci equatorià cinc institucions locals amb camps d'actuació diversos per treballar sota un objectiu comú. D'altra banda, la seva associació amb l'aliança catalana, formada per una ONG de segon nivell i dues institucions públiques de rellevància (ACCD i ACC1Ó), ha permès crear uns vincles bilaterals estables que han anat en benefici de la continuïtat i la coherència de les accions empreses.

Sistema de seguiment i documentació. La creació d'un sistema de seguiment intern a través d'una pàgina web, així com la ràpida actualització de les dades provinents del terreny, ha permès que la directiva i la coordinació del programa hagin pogut conèixer la situació gairebé en temps real, i per tant poder prendre les decisions necessàries en cada moment.

Sistematitzacions. És sens dubte un dels instruments a ressaltar d'un programa que intenta extreure conclusions i metodologies que puguin servir de cara a actuacions futures, un element crucial per maximitzar els resultats de la intervenció.

Bon nivell professional de l'equip tècnic i del coordinador del programa. Ha estat molt important per a la consecució dels objectius d'una intervenció tan complexa i amb tants agents implicats.

Enllaços d'interès

Programa Alianzas para el desarrollo de Bolívar	www.pab.ec
Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament	www.gencat.cat/cooperacioexterior/cooperacio
Àgora Nord/Sud	www.agoranordsud.org
ACC1Ó	www.acc10.cat
Grupo Social Fondo Ecuatoriano Populorum Progressio	www.fepp.org.ec
Fundación Maquita Cushunchic	www.fundmcch.com.ec
Instituto de Ecologia y Desarrollo de las Comunidades Andinas	www.iedeca.org
CAMARI	www.camari.org
Corporación de Promoción de Exportaciones e Inversiones	www.corpei.org
AVALUA, anàlisi i desenvolupament	www.avalua.cat